

Lovas Ildikó kötete. Kulcsnovellái *A vihar*, *A katonakert*, *A mozi*, *A cukrászda*. Ha *A vihar* azt a pillanatot állítja meg, amikor a kő eléri a tükröt, *A katonakert*, *A mozi* és *A cukrászda* pillanata az, amikor a kő már benne van a tükrőben, s a lét, vagyis a kőr darabjai éppen eltávolodtak egymástól, mezezeteket mutatnak csupán hajdani egységük mi összeköti őket, nem az objektumban, hanem a szubjektumban létezik az elkövetkező tnyetemes Aranykor-émlék. Álom- és élálom-összefüggésekkel, hosszú, gondatokkal, kiugró minőségjelzők nár szubjektívra vált térben ható roltára. *A katonakert* vasutasai etlen anekdotikus motívum irabalosan, *A cukrászda* r ppen-mándysan.

Bátran bánik Lovas nekkel, akárhonnesterekén kívüli ak nyoma is r élkül ötvö- hogy egy és ez akm yí

sábn.

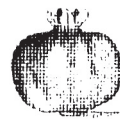
Ám nepp különös ez az Aranykor-múltidő megigézés, mert mintha ez az Aranykor egy meghatározott, a kő tükröt-érését közvetlenül megelőző időszelre vonatkozna csupán, s nem hatolna a még létező szerkezet jövő t lengi be szell ás bunyevác v egnek be a nov e, még az Aran ól, egy hajdany lőben: Gruber k-ik-ben, Löbl Sára *A haj*-ban. Mintha a tükr for- során ragadtak volna rajta, úgy lépkednek az abszolút téridőben eleve reménytelen, sorstalan sor- akkal. Ők azok, akiket a Politika embertelensége ár nem érint, akiken az Átreidák átka sohasem rvényesül, mert: minek? Úgysem éreznének belő- semmit. Ez a tér sohasem volt az ő terük, ez az

csak é- sün- ra

örd meggyőződ- vagy Löbl Sára, az biztosan – az már nem a – hanem a teljes re- az sem kizárható, hi- zzi zárósóiraiban: „S azt szomorúbb is lesz. Megaláz- a mézeskalács-épületek falai. S

zzék is, adjon az ég megírásához Lovas Ildikónak.

(Forum Könyvkiadó, 1994)
Kemsei István

Leonardo Benevolo: A város Európa történetében

Az elmúlt évek könyvkiadása nem kényeztette el az építészet és városépítészet művelőit: talán ezért is örültünk különösen Leonardo Benevolo városépítéssel foglalkozó könyve megjelenésének. Ma, amikor a klasszikus szerzők klasszikus műveit puhakötésű ponyva formájában is alig tudjuk megfizetni, csak elismeréssel szólhatunk a szépen megtervezett, példás tipográfiájú, vászonba kötött, nagy terjedelmű kiadványról, melyet számtalan rajzos ábra és fénykép tesz teljessé.

A kötet Európa jeles kiadóinak összefogásával készült, és a népszerűségnek örvendő „Európa születése” könyvsorozat keretében látott napvilágot; megjelenését több fontos intézmény, közöttük Budapest főváros és a Soros Alapítvány is támogatta. A kötetet az Atlantisz Kiadó gondozta és Ordasi Zsuzsa jó és szakszerű magyar fordításában olvashatjuk.

A könyv szerzője, Leonardo Benevolo az 1960-as évek óta fontos személyisége az építészettörténet kutatásának: az olasz professzor annak a generációnak tagja, mely olyan sokat tett a legújabb kor – historizmus és szecesszió – rehabilitálásáért: az ő érdeme is, hogy ma már a tudomány alaposságával és elfogulatlan tárgyilagosságával tanulmányozhatjuk ezt a művészeti korszakot.

A szerző könyvének bevezetőjében elmondja, hogy a városokról számtalan útleírás, könyv született, de a várossal, mint *térbeli* kompozícióval alig

1994

5

foglalkoztak, és a várostörténészek sorra elmulasztották, hogy vizsgálataik során „a városokat saját európai identitásukkal ruházzák fel”. Benevolo nagy tudású kutató és rutinos, jó író: ezt bizonyítják az alcímek sokat sejtető megfogalmazásai és maga a könyv felépítése is, amely az antikvitástól történő elszakadástól a „mai világig” fogja át az európai városépítés történetét.

Köztudott, hogy a történelmi városok ilyen jellegű feldolgozása mennyire fontos számunkra is, hiszen a települések tervszerű helyreállítása során nap mint nap magunk is megoldásra váró rejtélyek sorával találkozunk. Elég, ha Győr „hármaskódolású” városszerkezetére gondolunk, vagy Sopron belvárosának és történelmi elővárosainak kora középkori fejlődéstörténetét próbáljuk tisztázni. E szempontból a könyv első fejezetei különösen érdekesek. Győr esetében például többen gondoljuk, hogy a város jellegzetes, derékszögű rendszere már a 11. században, tehát a középkorban kialakult. És lám, Benevolo professzor említi, hogy a késő középkor európai történetében találkozunk először a városok „korszerűsítésével”, és ezt – Győrhez hasonlóan – legtöbbször a utcarendszer derékszögösítésével, szélesebb utcák kijelölésével tették. Sopronban a római várfalon kívül felépített Szent Mihály-plébániatemplom rejtélyének megoldásához is közelebb vezethet, hogy a „keresztény templomok nagy része a... temetőkhöz kötődött, melyek a római törvények szerint a várfalon kívül voltak találhatóak”. Így Európa számtalan, jelentős középkori városában a középkori plébániatemplommeszse a várfalakon kívül emelkedett.

A könyvet tovább olvasva úgy tűnik, hogy a reneszánsz városépítéssel kapcsolatos fejezetektől kezdve már kevesebb a hasonló, fontos információ. Az olasz hadimérnökök által tervezett városokról például alig mástól oldal olvasható: e korszak városépítészeti vívmányairól csupán az Európán kí-

vül épült „gyarmati” városok történetéből tudunk meg valamit. (Megjegyezzük, hogy Daman portugál erődje Indiában szinte azonos volt a győri újolasz vár alaprajzával. Kár, hogy a könyvből nem tudjuk meg, hogy ez mikor épült.) Az újkor városépítészetével foglalkozó legérdekesebb fejezet a „perspektivikus” városszól; tudott dolog, hogy utóbbi a barokk építészet vívmánya volt. E korban vált először az épület mellett az azt körülvevő park és természet is az építészeti alkotás szerves részévé. A könyvben látható térkép döbrenten rá az olvasót, hogy a 18. századi Párizs szerkezetébe hány helyen épült bele a hármaskódolású rendszer. Hasonló módon Fertőd településszerkezete is elképzelhetetlen lenne a hármaskódolás nélkül.

Az olvasó különösen sokat vár a 19. század városépítészetét ismertető fejezetektől. Igazából e korszakban vált „városi méretűvé” az építészet. Két, egymástól alapvetően különböző stílusirányzat alakult ki e korban a városépítészetnek – minderről az amúgy olvasmányos, érdekes fejezetből alig derül ki valami. Vázlatos a korai modern mozgalmak városépítészetéről szóló fejezet is: a városközpontok lerombolása és a lakótelepépítés kudarca nyomán az 1970-es évek óta egy sor kísérlet történt a városépítészet megújítására. Erről a „modern utáni” (posztmodern) korszakról sajnos a könyvben semmit nem olvashatunk.

A rövid irodalomjegyzéket olvasva kezd megérősödni gyanúnk, hogy a könyv szerzője Magyarország városépítészetét nem ismeri: európai szereplésünk a sikertelen 10. századi „rettegett magyar támadások” említésével kimerül. Pedig a magyar városépítészetnek vannak európai jelentőségű fejezetei, és a történelmi városok megújításával kapcsolatos erőfeszítések sem ismeretlenek Európában.

(Atlantisz Kiadó, 1994)
Winkler Gábor

